

**JUDECĂTORIA
CHIȘINĂU**
(sediul Râșcani)

Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Kiev 3, MD-2068
Email: jrc@justice.md; Tel.: /+373 22/ 43-80-02
www.jc.instante.justice.md

Dosarul nr. 3-2317/2024
2-24041539-12-3-15042024

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
mun. Chișinău, str. Alexandru Lăpușeanu, 28.

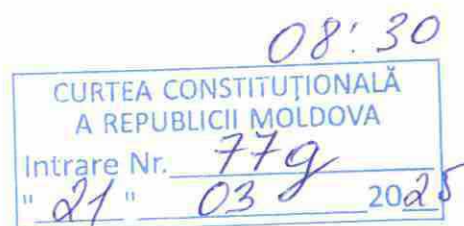
Judecătoria Chișinău (sediul Râșcani), Vă remite spre examinare sesizarea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 6 alin.(1) pct. 1 lit. f) al Legii nr. 25 din 04.03.2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, înaintată în conformitate cu art. 135 alin. (1), lit. a) din Constituția Republicii Moldova, formulată de avocata Fotescu Ana, în interesele reclamantului Fotescu Vadim cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, în cauza de contencios administrativ intentată de Fotescu Vadim împotriva Serviciului de Informații și Securitate a Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ individual defavorabil.

Anexe:

1. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate din 12.02.2025 cu anexe;
2. Copia cererii de chemare în judecată, cu anexe;
3. Copia încheierii nr. 3-2317/2024 din 18.03.2025.

Judecătorul
Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani)

Panfil Cristina

Atenție! Judecătoria Chișinău are calitate de operator și prelucrează date cu caracter personal. Documentul conține date cu caracter personal, iar prelucrarea acestor date poate fi făcută doar în condițiile Legii nr.133 din 08 iulie 2011 cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

Către: Curtea Constituțională a Republicii Moldova
Adresa: mun. Chișinău, str. Al. Lăpușeanu,
nr. 28, tel.: +373 22 25-37-08,
e-mail: secretariat@constcourt.md

SESIZARE
privind excepția de neconstituționalitate
prezentată în conformitate cu prevederile art.135 alin.(1) lit.a) din Constituția
Republicii Moldova.

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

1. Nume: Fotescu
2. Prenume: Vadim

Reprezentat de

Avocat Fotescu Ana

A.2. Instanța de judecată

1. Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani
2. Judecator: Cristina Panfil
3. adresa: mun. Chișinău, str. Kiev, 3
4. email: jrc@justice.md

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun.

1. La data de 15.04.2024, la judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani a fost înregistrată cererea de chemare în judecată în contencios administrativ depusă de reclamant Fotescu Vadim împotriva Serviciului de Informații și Securitate prin care a solicitat:
 - Anularea Ordinului Directorului SIS nr.2 din 25 ianuarie cu privire la aprobarea Listelor persoanelor în privința căroara există probe, informații documentate că sunt asociate subiecților restricțiilor (Anexa nr.6), în partea includerii persoanei fizice Fotescu Vadim în lista persoanelor fizice în privința căroara există probe, informații documentate că sunt asociate subiectului restricțiilor – Ilan Șor;
 - Obligarea pârâtului să compenseze toate cheltuielile de judecată suportate în legătură cu prezentul litigiu.
2. În motivarea acțiunii reclamantul a invocat:
 - Încălcarea procedurii prealabile de pârît;
 - Încălcarea termenului soluționării cererii prealabile;
 - Încălcarea formei actului administrativ individual;
 - Neprezentarea probatoriului de către pârît;
 - Limitarea accesului reclamantului la dosar administrativ;
 - Încălcarea drepturilor fundamentale ale reclamantului.
3. **Obiectul sesizării.**
 1. Prezenta sesizare are ca obiect exercitarea controlului constituționalității normei prevăzute la art.6 alin.(1) pct.1) lit.f) al Legii nr. 25 din 04.03.2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, în măsura în care nu este reglementată perioada

minimă și maximă privind încetarea acestei condiții/restricții și/sau perioada după care poate fi solicitat actul administrative individual privind eliminarea persoanei din Lista persoanelor în privința cărora există probe, informații documentate că sunt asociate subiecților restricțiilor.

2. Astfel, potrivit art.6 alin.(1) pct.1) lit.f) al Legii nr. 25 din 04.03.2016: (1) Prin derogare de la prevederile art.5, în vederea asigurării implementării eficiente a măsurilor restrictive internaționale pe teritoriul Republicii Moldova, cu referire la fiecare subiect al restricțiilor se întocmește o listă a persoanelor în privința cărora există probe, informații documentate că sunt asociate cu subiectul restricțiilor. Din această categorie de persoane fac parte: 1) orice persoană fizică în privința căreia există probe, informații documentate că: *f) a înregistrat/înregistrează pe numele său sau a acordat/acordă suport la înregistrarea pe numele persoanelor terțe a unor drepturi, a unor bunuri imobile sau mobile, a unor persoane juridice care aparțineau/apartțin uneia dintre persoanele fizice sau juridice subiect al restricțiilor sau unei persoane juridice al cărei beneficiar efectiv a fost/este una dintre persoanele fizice sau juridice subiect al restricțiilor;*
3. Potrivit art. 6 alin. (2) Lista persoanelor în privința cărora există probe, informații documentate că sunt asociate subiectului restricțiilor se elaborează și se actualizează de către Serviciul de Informații și Securitate, care colaborează în acest sens cu Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, Banca Națională a Moldovei și cu alte autorități publice cu competențe incidente în domeniul dat. Orice propunere de includere/excludere a unei persoane pe/de pe listă, înaintată de către autoritățile respective în adresa Serviciului de Informații și Securitate, este însoțită de o bază justificativă ce include, cel puțin, indicarea categoriei concrete de subiecți din lista prevăzută la alin.(1), precum și probele, informațiile documentate ce atestă argumentarea atribuirii persoanei în categoria respectivă. Serviciul de Informații și Securitate **exclde o persoană inclusă anterior în listă dacă au încetat cauzele și condițiile** care au justificat includerea acestei persoane în listă sau dacă au survenit alte circumstanțe obiective legate de interesele superioare ale statului.

C. Legislația pertinentă.

1. Constituția Republicii Moldova

Articolul 1 Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(3) Republica Moldova este un **stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanimitate recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 26

Dreptul la apărare

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Articolul 39

Dreptul la administrare

(1) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

(2) Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sînt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

(3) Avera dobîndită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobîndirii se prezumă.

(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

(5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.

(6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.

Articolul 47

Dreptul la asistență și protecție socială

(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzînd hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrînețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Articolul 53

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

(2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvîrșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngerii decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 135

Atribuțiile

(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărîrilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) interpretează Constituția;

c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;

e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova;

f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;

g) rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;

h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

(2) Curtea Constituțională își desfășoară activitatea din inițiativa subiecților prevăzuți de Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Articolul 140

Hotărîrile Curții Constituționale

(1) Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule din momentul adoptării hotărîrii corespunzătoare a Curții Constituționale.

(2) Hotărîrile Curții Constituționale sînt definitive și nu pot fi atacate.

2. Legislația internațională

a) Declarația universală a drepturilor omului

Articolul 7

Toți oamenii sînt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecție a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o

asemenea discriminare.

b) Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale

Articolul 6

1. Statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul la muncă ce cuprinde dreptul pe care îl are orice persoană de a obține posibilitatea să-și câștige existența printr-o muncă liber aleasă sau acceptată și vor lua măsuri potrivite pentru garantarea acestui drept.

2. Măsurile pe care fiecare stat parte la prezentul Pact le va lua spre a asigura deplina exercitare a acestui drept trebuie să include orientarea și pregătirea tehnică și profesională, elaborarea de programe, de măsuri și de tehnici potrivite pentru a asigura o dezvoltare economică, socială și culturală constantă și o deplină întrebuințare productivă a brațelor de muncă în condiții care garantează indivizilor folosința libertăților politice și economice fundamentale.

c) Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărîrea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată pînă ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;

b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;

c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloace necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer;

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;

e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.

Articolul 14. Interzicerea discriminării

Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

b) Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966

Articolul 17

1. Nimeni nu va putea fi supus vreunor imixțiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familia, domiciliul sau corespondența sa, nici la atingeri ilegale aduse onoarei și reputației sale.

2. Orice persoană are drept la protecția legii împotriva unor asemenea imixțiuni sau atingeri.

Articolul 26

Toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii.

În această privință legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

3. Cadrul normativ național pertinent

Legea Nr. 25 din 04.03.2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale

Articolul 6. Persoanele asociate subiectului restricțiilor

(1) Prin derogare de la prevederile art.5, în vederea asigurării implementării eficiente a măsurilor restrictive internaționale pe teritoriul Republicii Moldova, cu referire la fiecare subiect al restricțiilor se întocmește o listă a persoanelor în privința cărora există probe, informații documentate că sunt asociate cu subiectul restricțiilor. Din această categorie de persoane fac parte:

1) orice persoană fizică în privința căreia există probe, informații documentate că:

a) este sau a fost în ultimii zece ani beneficiar efectiv al unei persoane juridice de comun cu una dintre persoanele fizice sau juridice subiect al restricțiilor;

b) are sau a avut în ultimii zece ani beneficii financiare, fără a avea statut de salariat sau fără a presta o activitate ce ar urma să fie remunerată, precum și în lipsa oricărui alt temei juridic justificativ pentru recepționarea beneficiilor respective, din partea unei persoane juridice al cărei beneficiar efectiv a fost/este una dintre persoanele fizice sau juridice subiect al restricțiilor;

[Lit.c) abrogată prin Legea nr.116 din 16.05.2024, în vigoare 24.05.2024]

d) este sau a fost în ultimii zece ani fondator ori deținător al unor acțiuni sau cote-părți ale unei persoane juridice despre care există informații documentate că beneficiar efectiv a fost/este una din persoanele fizice sau juridice subiect al restricțiilor;

e) este sau a fost în ultimii zece ani administrator sau gestionar efectiv al unei persoane juridice al cărei beneficiar efectiv a fost/este una dintre persoanele fizice sau juridice subiect al restricțiilor;

f) a înregistrat/înregistrează pe numele său sau a acordat/acordă suport la înregistrarea pe numele persoanelor terțe a unor drepturi, a unor bunuri imobile sau mobile, a unor persoane juridice care aparțineau/aparțin uneia dintre persoanele fizice sau juridice subiect al restricțiilor sau unei persoane juridice al cărei beneficiar efectiv a fost/este una dintre persoanele fizice sau juridice subiect al restricțiilor;

2) orice persoană juridică în privința căreia există informații documentate că:

a) una dintre persoanele fizice sau juridice subiect al restricțiilor, în ultimii zece ani, a fost unicul fondator sau a deținut, personal sau prin persoane interpuse, mai mult de 25% de acțiuni sau cote-părți;

a1) una dintre persoanele fizice sau juridice subiect al restricțiilor deține, personal sau prin persoane interpuse, mai mult de 25% de acțiuni sau cote-părți, dar nu are sub control persoana juridică respectivă;

b) beneficiar efectiv al acesteia a fost în ultimii zece ani o persoană fizică sau juridică subiect al restricțiilor;

[Lit.c) abrogată prin Legea nr.116 din 16.05.2024, în vigoare 24.05.2024]

d) inițiază sau a inițiat în ultimii cinci ani raporturi juridice pentru apariția sau stingerea unor drepturi sau obligații la indicația sau în interesul unei persoane fizice sau juridice subiect al restricțiilor.

(2) Lista persoanelor în privința cărora există probe, informații documentate că sunt asociate subiectului restricțiilor se elaborează și se actualizează de către Serviciul de Informații și Securitate, care colaborează în acest sens cu Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, Banca Națională a Moldovei și cu alte autorități publice cu competențe incidente în domeniul dat. Orice propunere de includere/excludere a unei persoane pe/de pe listă, înaintată de către autoritățile respective în adresa Serviciului de Informații și Securitate, este însoțită de o bază justificativă ce include, cel puțin, indicarea categoriei concrete de subiecți din lista prevăzută la alin.(1), precum și probele, informațiile documentate ce atestă argumentarea atribuirii persoanei în categoria respectivă. Serviciul de Informații și Securitate exclude o persoană inclusă anterior în listă dacă au încetat cauzele și condițiile care au justificat includerea acestei persoane în listă sau dacă au survenit alte circumstanțe obiective legate de interesele superioare ale statului.

(3) Lista prevăzută la alin.(2), precum și modificările la aceasta se aprobă prin ordin al directorului Serviciului de Informații și Securitate. Ordinul prin care se include/exclude o persoană în/de pe listă se comunică destinatarului conform prevederilor Codului administrativ și poate fi contestat potrivit procedurii de contencios administrativ doar după parcurgerea procedurii prealabile. Contestarea ordinului în instanța judecătorească nu suspendă executarea acestuia.

(3¹) Prin derogare de la prevederile Codului administrativ, procedurile administrative inițiate de către Serviciul de Informații și Securitate în condițiile alin.(3) se rezumă la examinarea documentelor justificative existente, remise de către autoritățile competente, emiterea actelor administrative individuale privind includerea și/sau excluderea unor subiecți din lista persoanelor în privința cărora există suspiciuni că sunt asociate unui subiect al restricțiilor internaționale și notificarea persoanelor vizate după emiterea ordinului. Prevederile art.70 și 71 din Codul administrativ nr.116/2018 nu se aplică.

(4) Persoanele prevăzute la alin.(1) nu sunt echivalate după statut cu subiecții restricțiilor, însă, pentru evitarea unor tentative de eludare a măsurilor restrictive internaționale care ar implica și o participare a acestora, cu referire la activitățile și tranzacțiile în care aceste persoane sunt parte, entitățile raportoare prevăzute la art.4 din Legea nr.308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului întreprind măsuri de precauție sporită privind clienții prevăzute la art.8 din legea menționată. Prevederile Legii nr.308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului se aplică

corespunzător cu referire la procedura detaliată de realizare a măsurilor respective, cu excepțiile stabilite de prezenta lege.

(5) Pentru asigurarea implementării măsurilor prevăzute la alin.(4), ordinul directorului Serviciului de Informații și Securitate prin care se aprobă lista persoanelor în privința cărora există probe, informații documentate că sunt asociate subiectului restricțiilor, precum și orice ordin prin care aceasta se modifică se comunică, în termen de 3 zile lucrătoare de la emitere, Serviciului Fiscal de Stat, Agenției Servicii Publice și tuturor organelor cu funcții de supraveghere a entităților raportoare, prevăzute la art.15 din Legea nr.308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, în vederea comunicării subsecvente a ordinului respectiv către entitățile raportoare.

(6) În cazul identificării unor probe, informații documentate cu privire la faptul că printr-o activitate sau tranzacție se urmărește eludarea măsurilor restrictive internaționale, Agenția Servicii Publice, precum și alte autorități publice care depistează aceasta în exercițiul atribuțiilor legale raportează, în termen de 24 de ore din momentul identificării acestora, Serviciului Fiscal de Stat. Entitățile raportoare stabilite la art.4 alin.(1) din Legea nr.308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, în același termen de 24 de ore, informează Serviciul Fiscal de Stat despre activitățile sau tranzacțiile în privința cărora există suspiciuni că urmăresc eludarea măsurilor restrictive internaționale. Agenția Servicii Publice și entitățile raportoare indicate la art.4 alin.(1) din Legea nr.308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului se abțin de la executarea activităților și a tranzacțiilor până la recepționarea deciziei emise de către Serviciul Fiscal de Stat în conformitate cu prevederile alin.(8) din prezentul articol."

articolul se completează cu alineatele (7)–(9) cu următorul cuprins:

"(7) Mecanismul și modelul de raportare a informațiilor prevăzute la alin.(6) sunt stabilite prin ordin al directorului Serviciului Fiscal de Stat.

(8) Serviciul Fiscal de Stat poate solicita de la Serviciul de Informații și Securitate și de la Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor furnizarea informațiilor suplimentare despre datele deținute în privința subiecților restricțiilor pe marginea activității sau tranzacției raportate și efectuează în paralel verificările necesare în termen de 30 de zile de la data raportării. Activitatea sau tranzacția raportată se sistează pe un termen de până la 30 de zile prin decizie a Serviciului Fiscal de Stat, care are dreptul să aplice și să ridice măsuri asigurătorii asupra bunurilor, inclusiv asupra mijloacelor bănești. Termenul pentru care se sistează activitatea sau tranzacția poate fi prelungit de către Serviciul Fiscal de Stat cel mult de trei ori, pentru intervale identice de 30 de zile. Abținerea entităților raportoare conform alin.(6) de la executarea activităților și tranzacțiilor încetează doar ca

urmare a revocării de către Serviciul Fiscal de Stat a deciziei de sistare, în condițiile alin.(9).

(9) În termenul în care activitatea sau tranzacția a fost sistată conform alin.(8), Serviciul Fiscal de Stat întreprinde măsuri pentru a identifica dacă beneficiarul efectiv al activității sau al tranzacției este un subiect al restricțiilor. În cazul confirmării, Serviciul Fiscal de Stat dispune blocarea conform art.29, iar în cazul în care acest fapt nu se confirmă, Serviciul dispune revocarea deciziei de sistare.

[Art.6 alin.(1),(4),(5) modificate, alin.(6) în redacție nouă, alin.(7)-(9) introduse prin Legea nr.116 din 16.05.2024, în vigoare 24.05.2024]

[Art.6(42) alin.(3) completat, alin.(3¹) introdus prin Legea nr.452 din 28.12.2023, în vigoare 23.01.2024]

D.Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție.

1. Potrivit art.4 din Constituția Republicii Moldova (1) *Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.* (2) *Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.*
2. Conform art.16 din Constituția Republicii Moldova (1) *Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.* (2) *Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.*
3. Conform art.23 din Constituția Republicii Moldova (1) *Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.* (2) *Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.*
4. Potrivit art.39 din Constituția Republicii Moldova (1) *Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.* (2) *Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.*
5. Potrivit art.46 din Constituția Republicii Moldova (1) *Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sînt garantate.* (2) *Nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.* (3) *Averea dobîndită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobîndirii se prezumă.* (4) *Bunurile destinate, folosite sau*

rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii. (5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului. (6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.

6. Conform art.47 al Constituției Republicii Moldova (1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.
7. Potrivit art. 53 al Constituției Republicii Moldova (1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluțioarea în termen legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție.

Privind admisibilitatea prezentei sesizări

1. Potrivit art. 134 din Constituție, Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova. Curtea Constituțională garantează supremația Constituției. Conform competențelor stabilite de art. 135 din Legea Supremă, Curtea Constituțională exercită controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului,
2. Prezenta sesizare, se referă în primul rând, la omisiunea de a reglementa o anumită situație obligatorie care lasă loc de arbitrar și duce la încălcarea unor drepturi fundamentale ale omului.
3. Ce ține de verificarea constituționalității unei omisiuni, menționăm faptul că, în jurisprudența sa Curtea Constituțională a reținut posibilitatea ca omisiunea să constituie obiect de examinare al Curții Constituționale.
4. În acest context, atragem atenția la următoarea jurisprudență a Curții:

„39. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că omisiunea legislativă poate constitui obiect de examinare al Curții Constituționale dacă această omisiune afectează un drept constituțional fundamental (a se vedea, în acest sens, HCC nr.12 din 6 aprilie 2021, § 35 și jurisprudența citată acolo).

66. Prin urmare, Curtea decide ca în cazul excepției de neconstituționalitate a articolului 32 din Legea insolabilității nr.149 din 29 iunie 2012 privind omisiunea de a reglementa un mecanism pentru recuperarea cheltuielilor efectuate în avans și pentru încasarea remunerației administratorului provizoriu în situația în care în patrimoniul debitorului nu există bunuri, ridicată de dl Marcel Lungu, administrator al insolabilității, în dosarele nr.2i-81/20 și nr.2i-12/21, pendinte la Judecătoria

Chișinău, sediul central, hotărârea să producă efecte de la data adoptării.” **HCC nr. 8/2022**

„70. Curtea reține că neindicarea termenului de aplicare a măsurii liberării provizorii sub control judiciar constituie o omisiune legislativă **contrară Constituției.**

71. În acest context, Curtea reține că, fiind în prezența unei omisiuni legislative și în virtutea rolului său de garant al supremației Constituției, nu poate ignora viciul de neconstituționalitate existent, deoarece tocmai această omisiune este cea care generează, eo ipso, încălcarea dreptului constituțional al persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. Or, Curtea Constituțională, potrivit art.134 din Legea fundamentală, garantează supremația Constituției, ceea ce presupune, printre altele, conformitatea întregului drept cu Constituția.

72. În această ordine de idei, Curtea reține critica de neconstituționalitate a articolului 191 din Codul de procedură penală, în partea ce ține de nereglementarea unui termen rezonabil pentru care poate fi dispusă măsura preventivă liberarea provizorie sub control judiciar, deoarece tocmai omisiunea și imprecizia legislativă sunt cele care generează încălcarea dreptului fundamental pretins a fi încălcat.” **HCC nr. 17/2016**

„73. În lumina celor enunțate, Curtea reține că menținerea salarizării diminuate a funcționarilor din instituțiile menționate în raport cu funcționarii din cadrul Parlamentului și al autorităților executive afectează principiile consfințite de articolele 6 și 16 din Constituție. În același timp, omisiunea recalculării salariilor acestora din data Hotărârii nr.24 din 10 septembrie 2013 constituie o încălcare a articolului 140 din Constituție și pune în discuție atitudinea preconcepută a executivului și a Parlamentului față de Curtea Constituțională.” **HCC nr. 25/2014**

„58. Curtea reține că lipsa prevederii unei durate maxime de aplicare a măsurii preventive sub forma obligației de a nu părăsi țara constituie o omisiune legislativă **contrară Constituției.**

59. În acest context, Curtea reține că, fiind în prezența unei omisiuni legislative și în virtutea rolului său de garant al supremației Constituției, nu poate ignora viciul de neconstituționalitate existent, deoarece tocmai această omisiune este cea care generează, eo ipso, încălcarea dreptului constituțional al persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.” **HCC nr. 19/2018**

„83. Rezumând cele enunțate supra, Curtea conchide că articolul 81 din Codul de procedură penală contravine, în partea referitoare la omisiunea includerii soțului/soției în calitate de potențial succesori în procesul penal al părții vătămate sau al părții civile, articolului 20 coroborat cu articolul 54 din Constituție și, prin urmare, este neconstituțional.” **HCC nr. 12/2021**

5. Astfel, considerăm că prezenta sesizare îndeplinește condițiile de admisibilitate și urmează a fi examinată în fond.

Privind aspecte de fond

6. Art. 6 alin.(1) pct.1) din Legea privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale prevede condițiile în temeiul cărora Serviciul de Informații și Securitate emite Lista persoanelor în privința cărora există probe, informații documentate că sunt asociate subiectului restricțiilor și califică o persoană fizică ca o persoană asociată subiectului restricțiilor. Este necesar de remarcat că art.6 alin. (1) pct. 1) lit.a) – e) al acestui articol prevăd expres termenul – condiție în care persoana poate fi calificată ca persoana asociată subiectului restricțiilor, și anume fiecare litera, cu excepția lit.f), include următoarea condiție în privința la termen: - ”este sau a fost în ultimii zece ani...”, ” are sau a avut în ultimii zece ani...” .
- În aceleași timp, alin. (2) al art. 6 din legea menționată prevede mecanismul și temeiurile de excludere a persoanei incluse anterior în listă dacă au încetat cauzele și condițiile care au justificat includerea acestei persoane în listă sau dacă au survenit alte circumstanțe obiective legate de interesele superioare ale statului. Concluzionăm că una dintre condițiile încetării cauzei/condiției este expirarea termenului prevăzut de legiuitor – zece ani.
7. Articolul 6 alin. (1) pct.1) lit.f) din Legea 25/2016 prevede unica condiție fără termen și limitează neîntemeiat și neproporțional persoana de dreptul contestării actului administrativ în temeiul expirării termenului la condiția includerii persoanei în Lista persoanelor asupra cărora există probe, informații documentate că sunt asociate subiecților restricțiilor sau depunerea cererii la autoritatea emitentă de a fi exclus din Lista în temeiul încetării condiției – expirarea termenului de 10 ani din momentul aflării într-un statut, prevăzut la art.6 alin.(1) pct.1) Legii 25/2016.
8. În asemenea circumstanțe se prezumă că o dată cu emiterea actului administrativ individual de către autoritatea emitentă în temeiul art.1 alin.(1) pct.1) lit.f) Legii 25/2016, acest fapt se răsfrânge pe toată durata vieții subiectului și cu toate consecințele negative pentru acesta. Persoana este discriminată și limitată în dreptul de a fi exclusă din actul administrativ defavorabil în temeiul expirării termenului și de a contesta actul administrativ defavorabil în temeiul expirării termenului – condiție pentru calificarea persoanei ca o persoană asociată subiectului restricțiilor.
9. Spre deosebire de alte condiții aceeași Legi speciale (Legea 25/2016) cum ar fi art.6 alin.(1) pct.1) lit.a)-e) și pct.2), numai în art. 6 alin.(1) pct.1) lit.f) legiuitorul nu indică niciun termen de prescripție, faptul care încalcă drepturile fundamentale ale subiectului asupra căruia pot fi efectuate măsurile de control adăugătorii și măsurile care impun restricțiile la drepturile fundamentale ale persoanei în perioada întregii vieți ale subiectului.
10. Este necesar de remarcat faptul că omisiunea de a reglementa termenul maxim în care o persoană este limitată în drepturile sale și calificată ca persoana asociată subiectului restricțiilor, sau cel puțin un termen maxim în care acea persoană ar putea solicita excluderea ei din Lista și încetarea statutului persoanei asociate subiectului

restricțiilor în temeiul expirării termenului, îngrădește mai multe drepturi fundamentale ale cetățeanului, garantate de Constituție, în special art. 20-24, 46.

11. Astfel, considerăm că omisiunea de a reglementa în art. 6 alin. (1) pct.1) lit.f) Legii 25/2016 a perioadei maxime de încetare a condiției/cauzei, dar și consecințele din cauza lipsei termenului de prescripție prevăzute la art. 6 alin. (4) depășesc limitele prevăzute de art. 23, 46 și 47 din Constituție, în coraport cu alte norme constituționale – art. 4, 6, 47 și 54 din Legea Supremă.

Cu privire la incidența dreptului la muncă – art. 46 din Consituție

12. Potrivit art. 46 alin. (1) din Legea Supremă *Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sunt garantate.*
13. Principiul fundamental al dreptului la proprietate privată, adică proprietatea care asigură necesitățile vitale ale omului, avându-le în vedere importanța deosebită a proprietății private și pornind de la faptul că a fost supusă multor abuzuri, exproprieri ilegale și a constituit temeiul unor persecuții sau condamnări penale. Constituția Republicii Moldova consacră expres, într-un articol aparte, dreptul la proprietate privată și protecția acesteia. Acest drept și protecția proprietății sunt considerate drepturi fundamentale ale omului și sunt incluse în actele internaționale relevante în domeniu.
14. În conținutul garanției constituționale a dreptului de proprietate este inclusă condiția obligatorie a despăgubirii pentru expropriere și se menționează expres condițiile despăgubirii: 1) pentru cauză de utilitate publică; 2) cu dreaptă și prealabilă despăgubire. 1. Pentru cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii. Condiția presupune că trebuie să existe un interes public general, stabilit de lege, evident și demonstrat, în a cărui realizare se lezează dreptul la proprietate privată. De fapt, este vorba nu de o expropriere, ci de un schimb de proprietate, deoarece în locul bunului expropriat se oferă un alt bun sau o recompensă ce acoperă paguba. Condiția existenței utilității publice este foarte importantă, ea permite evitarea abuzurilor. Lucrările sunt declarate ca fiind de utilitate publică la cererea unor comisii speciale de către: Parlament (lucrările de interes național); consiliile locale (lucrările de interes local). În cazul când lucrările de interes comun țin de competența consiliilor din mai multe unități administrativ-teritoriale, care nu găsesc soluția potrivită, utilitatea publică este declarată de către Guvern. 2. Cu dreaptă și prealabilă despăgubire. Această condiție presupune, în primul rând, că despăgubirea exproprierii trebuie să compenseze în întregime costul bunului și pagubele suferite. În al doilea rând, despăgubirea trebuie să fie prealabilă, adică să aibă loc înainte de expropriere. Momentul despăgubirii poate fi convenit de părți, dar Constituția obligă să nu fie după momentul final de trecere a bunului în proprietatea statului, indiferent de soarta ulterioară a bunului. Dreptul la despăgubire derivă și din alte dispoziții constituționale, cum ar fi cele referitoare la principiul dreptății, proclamat ca valoare supremă și garantat în alin. (3) al art. 1 sau la dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică de a cere reparația pagubei – art. 53 alin. (1).

15. Potrivit Hotărîrii Curții Constituționale nr.9 din 30 martie 2004 protejarea drepturilor, libertăților, intereselor legitime ale cetățenilor, respectarea principiilor egalității și echității sociale constituie componente obligatorii ale oricărui act legislativ.
16. În realizarea politicilor sale, legiuitorul, în limitele atribuțiilor ce-i revin, este în drept să opteze pentru diverse soluții de reglementare și concretizare a conținutului drepturilor sociale și economice, însă el este obligat să respecte principiile echității sociale și egalității, care în societatea modernă reprezintă valori supreme.
17. Aceste principii derivă din art.16 a Constituției, care stipulează:
Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului. Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.
18. În cazul în care, din anumite motive o persoană este lipsită de dreptul de a fi exclus din statutul persoanei asociate cu subiectul restricțiilor, care impune măsurile de precauție sporită, prevăzute în art.4 și art.8 Legii 308/2016 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, și limitează persoana în dreptul la folosire și dispoziție proprietății sale, fără a indica o perioadă maximă de limitare – suntem în fața încălcării acestui drept constituțional fundamental. Este necesar de remarcat că, chiar dacă persoana are dreptul de a contesta actul administrativ dacă au survenit alte circumstanțe obiective legate de interesele superioare ale statului sau dacă nu există probatoriu din partea autorității publice de a include pe persoana în Lista persoanelor asociate subiectului restricțiilor, nu toți ar putea folosi această oportunitate din motive fie obiective fie subiective. În orice caz, după o perioadă îndelungată, această persoană ar dori să fie exclus din Lista susmenționată în temeiul expirării termenului ca una dintre condițiile, din motivul omisiunii menționate, va avea restricție totală pe întreaga viață și nici nu va putea solicita excluderea din motivul dat. În același timp, nici organul de stat emitent al Listei susmenționate nu are dreptul să-și autosesizeze și să excludă pe persoana din Lista susnumită din motivul omiterii termenului.
19. În cazul în care legislația conține unele omisiuni sau unele limitări pe termen nedeterminat, imposibil de a fi înțelese sau aplicate, omisiuni care, în final duc la eliberare de la impunerea unor restricții și interdicții la utilizarea dreptului de proprietate privată, suntem în fața unor sfidări ale acestor principii internaționale și constituționale.

Privind accesibilitatea și previzibilitatea legii art. 23 din Constituție

20. În circumstanțele în care Parlamentul a adoptat o lege prin care nu a prevăzut o perioadă maximă de încetare a temeiului/condiției conform căreia persoana este calificată ca o persoană asociată subiectului restricțiilor – acest fapt este echivalent

cu o restricție inechitabilă și veșnică pentru persoana care a primit calificarea susnumită și asupra căreia nu pot fi încheiate măsurile de asigurare din cauza expirării termenului și asupra căruia autoritatea emitentă actului administrativ nu poate să se autosesizeze în privința la excluderea persoanei din Lista persoanelor asociate subiectului restricțiilor în temeiul expirării termenului. O astfel de omisiune face ca legea să fie cu accesibilitate limitată și imprevizibilă pentru cei care urmează să o aplice.

21. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit două cerințe față de legi. În primul rând, legea trebuie să fie accesibilă. În al doilea rând, aceasta nu poate fi considerată „lege“ doar dacă este formulată cu o precizie suficientă, care permite cetățeanului să-și controleze comportamentul: el trebuie să poată prevedea, în cazurile când este necesar și cu ajutorul cuvenit, într-un grad rezonabil, în circumstanțe specifice, consecințele care pot surveni în urma acțiunii sale (HCC 7/99).
22. Art. 23 alin. (2) din Constituție pune în sarcina statului obligația de a face accesibile toate legile și actele normative. Deși art. 23 din Constituție cuprinde expres doar criteriul de accesibilitate și claritate al legii, Curtea Europeană, prin jurisprudența sa, imune ca normele adoptate de autoritățile publice să fie inclusiv suficient de precise, previzibile și să corespundă principiului reglementării specifice. Curtea a constatat că rigorile impuse de art. 23 alin. (2) din Constituție, precum obligația statului de a asigura fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile și de a face accesibile actele normative, includ principiile Convenției Europene de a asigura precizia, previzibilitatea legii și reglementarea specifică (HCC 12/03).
23. Orice act normativ trebuie să respecte principiile și normele constituționale, precum și exigențele de tehnică legislativă, menite să asigure *claritatea, previzibilitatea, predictibilitatea și accesibilitatea actului*. Legea trebuie să reglementeze *în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține*, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor. (HCC 13/15)
24. Pentru a corespunde criteriilor de claritate și accesibilitate, norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile sale.
25. Curtea Europeană a statuat că testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă precizie limitele acesteia (Silver și alții v. Regatul Unit, 1983).
26. Potrivit jurisprudenței Curții Europene o normă este accesibilă și previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permit oricărei persoane să își corecteze conduita și să fie capabilă, cu consiliere adecvată, să

prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-o normă. ... legea trebuie să fie accesibilă într-un mod adecvat: cetățeanul trebuie să aibă un indiciu adecvat, în circumstanțe concrete, asupra reglementărilor legale aplicabile.

27. Odată ce statul adoptă o soluție, acesta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerență pentru a evita pe cât este posibil insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiectele de drept vizate de către măsurile de aplicare a acestei soluții (Păduraru vs România) (HCC 19/12).
28. Legea trebuie să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelismele legislative, care generează incertitudine și insecuritate juridică. În procesul de legiferare este interzisă instituirea acelorași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative (a se vedea *HCC nr. 2 din 23 ianuarie 2020*, § 48).
29. Principiul coerenței sistemului juridic impune ca interpretul legii să aibă în vedere toate normele juridice relevante ale sistemului de drept național. Instanțele judecătorești pot stabili sensul unor noțiuni prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică, pornind de la sensul uzual al termenului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *DCC nr. 83 din 6 iulie 2020*, § 25). O dispoziție legală nu poate fi ruptă din sistemul normativ din care face parte și nu poate acționa în mod izolat. Dimpotrivă, ea trebuie citită în coroborare cu celelalte dispoziții legale incidente (a se vedea *DCC nr. 9 din 27 ianuarie 2020*, § 17; *DCC nr. 14 din 10 februarie 2020*, § 27; *DCC nr. 23 din 2 martie 2020*, § 23; *DCC nr. 83 din 6 iulie 2020*, § 25).

Cu privire la interzicerea discriminării

30. Omisiunea legislativă contestată ridică o problemă gravă cu privire la încălcarea principului egalității tuturor în fața legii, garantat de art. 16 din Constituție și art. 14 al CEDO.
31. În condițiile în care o persoana calificată ca persoana asociată subiectului restricțiilor conform art.6 alin.(1) pct.1) lit.a)-e) Legii 25/2016 are dreptul la sesizarea organului de stat de a fi exclusă din actul administrativ individual în temeiul expirării termenului prevăzut ca una dintre condițiile includerii persoanei în actul administrativ, iar altă persoană care a fost calificată ca persoana asociată subiectului restricțiilor numai în baza art.6 alin.(1) pct.1) lit.f) Legii 25/2016 este total lipsită de dreptul dat și nici autoritatea emitentă a actului nu are dreptul la excluderea persoanei din lista în temeiul încetării termenului ca una dintre condițiile calificării – acest fapt **reprezintă o discriminare a dreptului la apărare**.
32. Principiul egalității, statuat în articolul 16 din Constituție, nu presupune uniformitate, ci presupune un tratament egal în situații egale. Pentru situații diferite tratamentul juridic poate fi diferit (a se vedea *DCC nr. 12 din 3 februarie 2020*, § 18). O condiție primordială pentru existența tratamentului diferențiat o reprezintă caracterul comparabil al situațiilor (a se vedea *HCC nr. 19 din 24 septembrie 2019*,

§ 17). Curtea a precizat că cerința caracterului comparabil al situațiilor nu impune ca situațiile să fie identice, ci numai ca ele să fie, până la un anumit punct, asemănătoare (a se vedea *HCC nr. 3 din 4 februarie 2020*, § 77).

33. Necesitar de menționat că interzicerea discriminării, prevăzută la art. 14 din Convenție, rămâne aplicabilă în egală măsură. În acest context, deși marja de apreciere recunoscută de obicei statelor în domeniul dreptului de a candida la alegeri este largă, în cazul în care diferența de tratament se bazează pe rasă, culoare sau origine etnică, noțiunea de justificare obiectivă și rezonabilă se interpretează cât se poate de strict [*Sejdić și Finci împotriva Bosniei-Herțegovinei* (MC), pct. 44].

34. Cu referire la restrângerea unor drepturi fundamentale.

Prin omisiunea de a reglementa exact termenele maxime în care un cetățean este limitat la exercitarea unor drepturi fundamentale și asupra lui sunt impuse măsurile de control fără termen Parlamentul a depășit limitele stabilite la art. 54 din Legea Supremă.

Articolul 54 din Constituție nu consacră drepturi sau libertăți, ci exprimă dreptul statului și al organelor sale de a restrânge exercițiul unor drepturi sau libertăți. Prin utilizarea cuvântului *restrângerea* se presupune că exercițiul drepturilor nu este suspendat sau anulat în genere, ci numai limitat, realizându-se sub anumite aspecte, ca și până la survenirea situației de restrângere. Iar prin folosirea cuvântului *exercițiului* se presupune limitarea temporară a modalităților de realizare a dreptului, acesta existând în continuare și neputând fi afectat în substanța sa, așa cum prevede alin. (1).

Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art. 29 alin. (2), se referă la posibilitatea restrângerii exercițiului unor drepturi: *În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare persoană este supusă: numai îngrădirilor stabilite de lege în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale, într-o soci- etate democratică.*

Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, în art. 4, art. 5 alin. (2), art. 8 alin. (2), prevede posibilitatea restrângerilor și derogărilor de la drepturile pe care le cuprinde: *Nu se poate admite nicio restricție sau derogare de la drepturile fundamentale ale omului, recunoscute sau în vigoare în orice țară în virtutea unor legi, convenții, regulamente sau cutume, sub pretextul că prezentul Pact nu recunoaște aceste drepturi sau le recunoaște într-o măsură mai mică.*

Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, în art. 4 alin. (1), art. 5 alin. (2), art. 12 alin. (3), art. 18-19, art. 21, art. 22 alin. (2), prevede posibilitatea restrângerilor și derogărilor de la drepturile pe care le cuprinde:

Drepturile nu pot face obiectul unor restricții decât dacă acestea sunt prevăzute prin lege, necesare pentru a ocroti securitatea națională, ordinea publică, sănătatea și moralitatea publică sau drepturile și libertățile altora și sunt compatibile cu celelalte drepturi recunoscute în prezentul Pact.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în art. 9 alin. (2), art. 10 alin. (2), art. 11 alin. (2) și art. 2 din Protocolul nr. 4 la CEDO, stabilește posibilitatea restrângerii drepturilor: *Exercitarea dreptului nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.*

Așadar, potrivit actelor internaționale, **restrângerile și derogările** sunt admisibile dacă:

- a) sunt necesare într-o societate democratică și sunt prevăzute expres de lege;
- b) se impun pentru a proteja securitatea națională, ordinea, sănătatea sau morala publică, drepturile și libertățile celorlalți;
- c) sunt stabilite exclusiv în vederea favorizării binelui general într-o societate democratică;
- d) sunt impuse pentru membrii forțelor armate și poliției.

Prin prevederile alin. (1) al art. 54, legiuitorul constituant a statuat că *în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului*. Această normă constituțională protejează dreptul în substanța sa și prescrie fără echivoc că, odată declarat în Constituție, dreptul nu mai poate fi suspendat sau anulat.

De fapt, norma constituțională consacră un principiu potrivit căruia un drept constituțional obținut nu mai poate fi suprimat sau diminuat prin legi organice sau alte acte normative.

Pentru determinarea mai clară a prevederilor constituționale cuprinse în alin. (1) al art. 54 se impun o serie de precizări. Norma constituțională admite restrângerea exercițiului drepturilor și libertăților fundamentale în următoarele condiții:

1. *Ingerința trebuie să fie prevăzută de lege*. Deoarece nu se precizează prin ce fel de lege, dispoziția constituțională trebuie interpretată astfel:

- a) restrângerea exercițiului unui drept prevăzut expres și clar de Constituție sau al unui drept stabilit prin lege organică se efectuează prin lege organică;
- b) restrângerea unui drept stabilit de o lege ordinară se efectuează prin lege organică sau ordinară.

2. *Ingerința corespunde normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional*. În acest sens, restricția trebuie să fie compatibilă cu reglementările celor mai importante instrumente universale în domeniul protecției drepturilor omului, cum sunt: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice și Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

3. *Ingerința constituie o măsură necesară într-o societate democratică.* Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, termenul *necesar* implică existența unei *nevoi sociale imperioase*. Întrucât statele au îndatorirea de a garanta respectarea drepturilor și libertăților, acestora li se recunoaște și o *anumită marjă de apreciere*, fie că este vorba despre legislatorul național, fie de alte organe ale statului, inclusiv de instanțele judecătorești, chemate să interpreteze și să aplice prevederile legislației în vigoare.

4. *Ingerința trebuie să fie proporțională scopului urmărit.* Luând în considerație faptul că natura restrângerii este criteriul după care se apreciază proporționalitatea acesteia, este importantă ideea că restrângerea trebuie să se facă în favoarea interesului general, adică să existe circumstanțe în care restrângerea nu ar afecta interesul general, ci i-ar aduce beneficii.

Mai sunt de menționat o serie de principii și considerații de care trebuie să se țină cont la aplicarea alin. (2) din art. 54 al Constituției:

- Restrângerea nu trebuie să fie discriminatorie (pe motive de rasă, sex, religie, limbă sau origine socială). Considerăm însă că ar putea exista o restrângere justificată și legală în legătură cu apartenența politică a unei persoane, atunci când partidul acesteia este interzis sau limitat în acțiuni, deoarece pune în pericol ordinea de drept sau morală.

- Pe lângă restrângerile analizate, există anumite restrângeri formulate chiar în conținutul drepturilor și al libertăților fundamentale (art. 32 alin. (2); art. 34 alin. (3); art. 41 alin. (7) din Constituție).

- Restrângerile trebuie să vizeze întotdeauna un drept determinat sau lesne determinabil și să nu afecteze exercitarea altor drepturi sau libertăți.

Alin. (3) din art. 54 consacră o excepție de la norma generală, stabilind că *prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24*. Astfel, normele din alin. (3) interzic restrângerea exercițiului unor drepturi, conferindu-le de fapt statutul de drepturi absolute. Aceste drepturi sunt:

- a) accesul liber la justiție (art. 20);
- b) prezumția nevinovăției (art. 21);
- c) neretroactivitatea legii (art. 22);
- d) dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle (art. 23);
- e) dreptul la viață și la integritate fizică și psihică (art. 24).

Alin. (4) al art. 54 precizează că *restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății*. În acest fel, la condițiile și cazurile când poate fi restrâns exercițiul unor drepturi, se mai adaugă necesitatea respectării a încă două principii: cel al proporționalității și cel al neafectării substanței dreptului.

1. **Principiul proporționalității** presupune că orice restrângere trebuie stabilită și aplicată numai în scopul pentru care a fost prevăzută și în limitele strict necesare, în funcție de situația care o justifică.

Dacă nu există dispoziții legale care să determine limitele proporționalității,

problema se soluționează pornind de la situațiile și circumstanțele concrete (de fapt), care trebuie verificate și apreciate de către autoritatea (instanța) în fața căreia se invocă ne-proportionalitatea (spre exemplu, nu va putea fi restrâns exercițiul dreptului la viața intimă și privată pe motivul că cei care îl exercită completează împotriva siguranței naționale).

În legătură cu principiul proporționalității, este semnificativă ideea că restrângerea trebuie să se facă în vederea favorizării interesului general.

2. **Principiul neafectării substanței dreptului.** Dacă exercițiul dreptului este doar restrâns, în afara limitelor respective exercițiul este liber, prin urmare, substanța dreptului rămâne neatinsă. Pe de altă parte, acest principiu interzice pierderea unor drepturi dobândite anterior și reconsiderarea beneficiului produs prin dobândirea lor, deoarece un drept dobândit este întotdeauna rezultatul direct al unor factori obiectivi, iar pierderea sau reconsiderarea lui trebuie să aibă suporturi obiective și legale, explicite.

Analizând tot contextul în care au fost adoptate normele contestate, constatăm că legiuitorul nu a îndeplinit cerințele prevăzute de art. 54 din Constituție referitor la necesitatea restrângerii dreptului la muncă și protecția împotriva șomajului.

35. Privind respectarea dreptului internațional relevant

În Republica Moldova normele internaționale au o prioritate mai înaltă față de normele legislației naționale, ceea ce corespunde tendințelor comune de dezvoltare a drepturilor internaționale.

Conform art. 4 din Constituție dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia (art. 8 din Constituție).

La rîndul său Codul muncii în art. 13, fiind călăuzit de Constituție, vine cu aceeași precizare și indică că, dacă prin tratatele, convențiile, acordurile sau alte acte internaționale la care Republica Moldova este parte sînt stabilite alte prevederi decît cele cuprinse în prezentul cod, au prioritate reglementările internaționale.

Curtea Constituțională prin Hotărîrea nr. 55 din 14 octombrie 1999 privind interpretarea unor prevederi ale art. 4 din Constituția Republicii Moldova a reținut că, legiuitorul are obligația de a verifica concordanța dispozițiilor proiectelor de legi cu normele tratatelor internaționale. În cazul în care se depistează o neconcordanță

între legislația internă și normele internaționale, legislația internă urmează să fie supusă revizuirii.

Parlamentul Republicii Moldova nu mai ține cont de această obligație adoptând legi neconstituționale, care vin în contradicție cu normele internaționale.

Astfel, în continuare se va referi la un șir de pacte și convenții internaționale la care Republica Moldova este parte, care reglementează dreptul la muncă pentru orice persoană și care au prioritate în calitate de reglementare internațională față de legislația Republicii Moldova:

- În calitate de concept juridic, dreptul egalității și dreptul de a nu fi supus discriminării căpătat amploare prin **Declarația Universală a Drepturilor Omului**, adoptată de Adunarea Generală a ONU, prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948.

Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost, de fapt, pilonul elaborării și adoptării ulterioare a altor instrumente internaționale de o mare importanță în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Republica Moldova a aderat la Declarația Universală a Drepturilor Omului prin Hotărîrea Parlamentului nr. 217 din 28.07.1990 (Buletin oficial, 1990, nr. 008).

Astfel, Declarația Universală a Drepturilor Omului proclamă și stabilește următoarele prevederi: toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi (art.1); fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta Declarație fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări (art.2); toți oamenii sunt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecție a legii, toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o asemenea discriminare (art.7); Orice persoană are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzați în materie penală îndreptată împotriva sa (art.10)

- **Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale**, adoptat la 16 decembrie 1966 la New York de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 2200 A (XXI), a intrat în vigoare la 3 ianuarie 1967.

Republica Moldova a devenit parte la Convenție Hotărîrea Parlamentului nr. 217 din 28.07.1990 (Buletinul oficial, 1990, nr. 008).

Pactul dat prevede, că statele părți la prezentul Pact se angajează să garanteze că drepturile enunțate în el vor fi exercitate fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau orice altă împrejurare” (art.2, pct. 2).

Statele părți la prezentul Pact se angajează să asigure dreptul egal al bărbatului și al femeii de a beneficia de toate drepturile economice, sociale și culturale care sunt enumerate în prezentul Pact” (art.3).

- **Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice**, adoptat la 16 decembrie 1966 la New York de Adunarea Generală a Națiunilor Unite, a intrat în vigoare la 23 martie 1967.

Republica Moldova a ratificat Pactul dat prin Hotărîrea Parlamentului nr. 217 din 28.07.1990 (Buletinul oficial, 1990, nr. 008).

Potrivit art. 3 statele părți la prezentul Pact se angajează să asigure dreptul egal al bărbaților și femeilor de a se bucura de toate drepturile civile și politice enunțate în prezentul Pact.

36. Cu privire la jurisprudența relevantă cazului.

Este necesar de menționat faptul că Înalta Curte are o anumită jurisprudență care este relevantă cazului din speță, în special privind omisiunea reglementării unui termen. Mai jos vom aduce exemple relevante din Jurisprudența Curții Constituționale.

Hotărârea Curții Constituționale nr. 17/2016

"56. În același timp, Curtea constată că articolul 191 din Codul de procedură penală instituie anumite restricții pentru drepturile și libertățile persoanei fără a reglementa durata pentru care poate fi dispusă măsura preventivă – liberarea provizorie sub control judiciar. Acest fapt generează o situație de incertitudine pentru persoanele liberate provizoriu sub control judiciar, aceștia neavând posibilitatea de a-și adapta conduita și a-și apăra drepturile procesuale.

57. Curtea reține că normele juridice care reglementează măsura liberării provizorii sub control judiciar trebuie să respecte anumite exigențe de stabilitate, previzibilitate și claritate, iar neindicarea termenului pentru care aceasta poate să fie aplicată determină o stare de incertitudine juridică.

58. Curtea menționează că dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, consacrat în art.23 din Legea fundamentală, implică, între altele, adoptarea de către legiuitor a unor reguli procedurale clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile.

59. În acest sens, în Hotărârea nr.26 din 23 noiembrie 2010, Curtea a reținut că:

"Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile."

60. De asemenea, în cauza Rotaru c. României, Curtea Europeană a statuat că "o norma este previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane - care, la nevoie, poate apela la

consultanța de specialitate - să își corecteze conduita", iar în cauza *Sunday Times c. Regatul Unit*, Curtea Europeană a decis că "[...] cetățeanul trebuie să dispună de informații suficiente asupra normelor juridice aplicabile într-un caz dat și să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-un act determinat".

61. În acest context, Curtea reține, conținutul actului normativ trebuie să permită persoanei interesate să prevadă în mod rezonabil conduita pe care trebuie să o adopte, claritatea și previzibilitatea fiind elemente sine qua non ale constituționalității unei norme. De asemenea, legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor.

62. De altfel, în jurisprudența sa Curtea Europeană a reiterat că persoana în privința căreia se desfășoară o procedură penală este în drept să beneficieze de o diligență, în special în partea ce ține de examinarea cazului său. Astfel, previzibilitatea actului normativ este în strânsă legătură cu garanțiile unui proces echitabil, care sunt concepute pentru a evita plasarea unei persoane, pentru o perioadă îndelungată, într-o stare de incertitudine referitoare la rezultatul examinării cauzei (cauza *Nakhmanovich c. Rusiei*, hotărârea 2 martie 2006, § 89, cauza *Hajibeyli c. Azerbaidjanului*, hotărârea 10 iulie 2008, § 51).

63. Curtea relevă că aplicarea de către autoritățile judiciare a măsurii preventive neprivative de libertate, măsură care constituie o limitare a libertății persoanei, trebuie să respecte raportul de proporționalitate între măsura vizată și scopul urmărit prin dispunerea ei.

64. Astfel, cu privire la respectarea principiului proporționalității, garantat de articolul 54 din Constituție, Curtea constată că măsura liberării provizorii sub control judiciar este prevăzută de lege, și anume de art. 191 din Codul de procedură penală, este necesară pentru protejarea valorilor de drept și urmărește un scop legitim, și anume cel al asigurării bunei desfășurări a procesului penal.

65. În partea ce ține de respectarea unui echilibru între interesul public și cel individual, Curtea reține că norma contestată poate afecta principiul proporționalității în măsura în care aceasta nu stabilește durata pentru care poate fi dispusă.

66. De asemenea, Curtea observă că, potrivit art. 178 din Codul de procedură penală, măsura preventivă – obligarea de a nu părăsi localitatea sau obligarea de a nu părăsi țara se aplică pe o perioadă care nu poate depăși 30 de zile, termen care urmează a fi respectat și la prelungirea acestei măsuri.

67. În aceste circumstanțe, Curtea constată că în timp ce pentru măsura cuprinsă la articolul 191 din Codul de procedură penală, care prevede inclusiv nepărăsirea localității, nu se indică termenul pentru care se aplică, pentru măsura similară de la art. 178 acest termen este specificat.

68. De asemenea, Curtea observă că art. 195 alin.(5) pct.1) din Codul de procedură penală reglementează că măsurile preventive încetează de drept la expirarea termenelor prevăzute de lege ori stabilite de organul de urmărire penală sau instanța de judecată, dacă nu au fost prelungite în conformitate cu legea.

69. Curtea menționează că, deși art.191 din Codul de procedură penală nu prevede în mod expres un termen limită pentru care să poată fi dispusă măsura liberării provizorii sub control judiciar, totuși instanța de judecată, ținând cont de art.195 alin.(5) pct.1), ar trebui să stabilească un termen pentru aplicarea acestei măsuri.

70. Curtea reține că neindicarea termenului de aplicare a măsurii liberării provizorii sub control judiciar constituie o omisiune legislativă contrară Constituției.

71. În acest context, Curtea reține că, fiind în prezența unei omisiuni legislative și în virtutea rolului său de garant al supremației Constituției, nu poate ignora viciul de neconstituționalitate existent, deoarece tocmai această omisiune este cea care generează, eo ipso, încălcarea dreptului constituțional al persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. Or, Curtea Constituțională, potrivit art.134 din Legea fundamentală, garantează supremația Constituției, ceea ce presupune, printre altele, conformitatea întregului drept cu Constituția.

72. În această ordine de idei, Curtea reține critica de neconstituționalitate a articolului 191 din Codul de procedură penală, în partea ce ține de nereglementarea unui termen rezonabil pentru care poate fi dispusă măsura preventivă liberarea provizorie sub control judiciar, deoarece tocmai omisiunea și imprecizia legislativă sunt cele care generează încălcarea dreptului fundamental pretins a fi încălcat.

73. Prin urmare, din interpretarea sistematică a normelor procesual-penale, care instituie termene pentru aplicarea altor măsuri preventive, se impune necesitatea reglementării în art.191 din Codul de procedură penală a termenului pentru care poate fi dispusă măsura preventivă – liberarea provizorie sub control judiciar.

74. Curtea relevă că acest remediu procedural va asigura un just echilibru între interesul public și cel individual. Or, măsurile preventive au un caracter excepțional, inerent restrângerilor exercițiului drepturilor sau libertăților fundamentale, iar aceasta implică, în mod necesar, și caracterul lor temporar, limitat în timp.”

Hotărârea Curții Constituționale nr. 19/2018

”50. Curtea menționează că dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, prevăzut de articolul 23 din Constituție, implică adoptarea de către legislator a unor reguli procedurale clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile. De asemenea, articolul 54 din Constituție cere ca restrângerile drepturilor să fie prevăzute de lege. Legea trebuie să respecte standardul calității.

51. În acest sens, Curtea reține că, pentru a corespunde celor trei criterii de calitate (accesibilitatea, previzibilitatea și claritatea), norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de

drept care aparent descrie conduita persoanei într-o anumită situație, persoana poate pretinde în mod justificat că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o asemenea interpretare, norma care nu corespunde criteriilor clarității este contrară articolului 23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.

52. În acest context, Curtea reține că conținutul actului normativ trebuie să-i permită persoanei interesate să prevadă în mod rezonabil conduita pe care trebuie să o adopte, claritatea și previzibilitatea fiind elemente sine qua non ale constituționalității unei norme.

53. Curtea Europeană a notat că nu este eronat, în sine, ca statul să aplice diferite măsuri preventive care limitează libertatea unui acuzat pentru a asigura desfășurarea eficientă a urmăririi penale (a se vedea *Fedorov și Fedorova v. Rusia*, 13 octombrie 2005, § 41). Totuși, acesta trebuie să aibă parte de garanții. Astfel, previzibilitatea legii este în strânsă legătură cu garanțiile unui proces echitabil, care sunt concepute pentru a evita plasarea unei persoane, pentru o perioadă îndelungată, într-o stare de incertitudine referitoare la situația sa (a se vedea *Nakhmanovich v. Rusia*, 2 martie 2006, § 89; *Hajibeyli v. Azerbaidjan*, 10 iulie 2008, § 51).

54. Curtea constată că măsura preventivă a obligației de a nu părăsi țara este prevăzută de lege (articolul 178 din Codul de procedură penală), fără a fi prevăzută o durată maximă totală pentru aceasta.

55. Prin comparație, Curtea observă că, potrivit articolului 191 din Codul de procedură penală, măsura liberării provizorii sub control judiciar poate fi dispusă pe un termen de cel mult 12 luni cumulative în cazul învinuitului sau al inculpatului acuzat de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen de cel mult 12 ani sau pe un termen de cel mult 24 de luni cumulative învinuitului sau al inculpatului acuzat de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 12 ani.

56. De asemenea, Curtea observă că articolul 195 alin.(5) pct.1) din Codul de procedură penală prevede că măsurile preventive încetează de drept la expirarea termenelor prevăzute de lege ori stabilite de către organul de urmărire penală sau de către instanța de judecată, dacă nu au fost prelungite în conformitate cu legea. Din interpretarea normei sus menționate în spiritul echității în contextul dispozițiilor articolului 195 din Codul de procedură penală în ansamblul său, reiese necesitatea existenței în cuprinsul legii procesual-penale a termenului pentru care poate fi dispusă fiecare măsură preventivă, indiferent de natura sa privativă sau neprivativă de libertate, fapt pe care legislatorul nu l-a prevăzut în cazul măsurii preventive a obligației de a nu părăsi țara.

57. Curtea menționează că, deși articolul 178 din Codul de procedură penală prevede în mod expres un termen pentru care să poată fi dispusă măsura obligației de a nu părăsi țara, durata maximă a acestei măsuri nu este stabilită.

58. Curtea reține că lipsa prevederii unei durate maxime de aplicare a măsurii preventive sub forma obligației de a nu părăsi țara constituie o omisiune legislativă contrară Constituției.

59. În acest context, Curtea reține că, fiind în prezența unei omisiuni legislative și în virtutea rolului său de garant al supremației Constituției, nu poate ignora viciul de neconstituționalitate existent, deoarece tocmai această omisiune este cea care generează, eo ipso, încălcarea dreptului constituțional al persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.

60. În această ordine de idei, Curtea reține critica de neconstituționalitate a articolului 178 din Codul de procedură penală, în partea referitoare la omisiunea de a reglementa o durată maximă rezonabilă pentru care poate fi dispusă măsura preventivă a obligației de a nu părăsi țara.

61. Prin urmare, din interpretarea în spiritul echității a normelor procesual-penale care instituie termene pentru aplicarea altor măsuri preventive se impune necesitatea reglementării în articolul 178 din Codul de procedură penală a termenului maxim pentru care poate fi dispusă măsura preventivă a obligației de a nu părăsi țara."

Hotărârea Curții Constituționale nr. 21/2020

„46. Așa cum prevede prima teză a articolului 54 alin.(2) din Constituție, exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor "prevăzute de lege". Principiul legalității presupune îndeplinirea standardului calității prevederilor legale aplicabile (a se vedea HCC nr.16 din 4 iunie 2018, § 44; HCC nr.9 din 8 aprilie 2019, § 40; HCC nr.16 din 9 iunie 2020, § 48, precum și deciziile Curții Europene în cazurile Luordo v. Italia, 17 iulie 2003, § 93; Riener v. Bulgaria, 23 mai 2006, § 109; Ignatov v. Bulgaria, 2 iulie 2009, § 32; Gochev v. Bulgaria, 26 noiembrie 2009, § 44; Khlyustov v. Federația Rusă, 11 iulie 2013, § 65). Curtea reține că normele "prevăzute de lege" pe care se bazează o ingerință în drepturile fundamentale trebuie să corespundă celor patru criterii ale calității: accesibilitatea, previzibilitatea, claritatea și existența unor garanții adecvate împotriva ingerințelor arbitrare (a se vedea Kruslin v. Franța, 24 aprilie 1990, § 30).

47. Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată să dispună de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (Khlyustov v. Rusia, 11 iulie 2013, § 68). Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștința publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție și a Legii nr.173 din 6 iulie 1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, legea publicându-se în Monitorul Oficial. Așadar, Curtea menționează că persoanele au acces la Legea insolvenței, deoarece aceasta a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

48. La rândul ei, condiția previzibilității legii este îndeplinită atunci când îi permite persoanei – în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată – să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care le poate avea o anumită conduită (Gestur Jónsson și Ragnar Halldór Hall v. Islanda,

30 octombrie 2018, § 88; *Berardi și Mularoni v. San Marino*, 10 ianuarie 2019, § 40).

49. Analiza sistematică a Legii insolvențabilității sub aspectul previzibilității permite Curții să constate că în sarcina debitorului insolvent – persoană fizică, precum și a reprezentantului debitorului insolvent – persoană juridică sunt puse o serie de obligații și atribuții, precum, inter alia ar fi cele stabilite la articolele 83, 88 alin.(3), neîndeplinirea cărora atrage răspunderea juridică sau aplicarea unor măsuri preventive menite să asigure îndeplinirea obligațiilor și a atribuțiilor ce le revin.

50. În acest sens, legislatorul a prevăzut că "după intentarea procedurii de insolvențabilitate, instanța de insolvențabilitate, din oficiu sau la cererea administratorului/lichidatorului, poate obliga debitorul sau reprezentantul organelor lui de conducere să nu părăsească teritoriul Republicii Moldova fără permisiunea sa expresă în cazul în care există dovezi că acesta ar putea să se ascundă ori să se eschiveze de la participarea la procedură" [articolul 84 alin.(1) din Legea insolvențabilității] precum și că, în caz de eschivare a debitorului de la îndeplinirea obligațiilor prevăzute de lege, instanța de insolvențabilitate, la cererea administratorului, a adunării creditorilor sau a comitetului creditorilor ori din oficiu, poate interzice debitorului "să părăsească localitatea de reședință fără permisiunea sa expresă" [articolul 84 alin.(2) din Legea insolvențabilității]. Prin urmare, în situația în care nu-și îndeplinește obligațiile și/sau atribuțiile prevăzute de lege, instanța poate să interzică debitorului persoană fizică sau reprezentantului debitorului persoană juridică să părăsească teritoriul țării sau al localității de reședință. O asemenea interdicție se aplică față de persoana identificată conform articolului 88 alin.(5) din Legea insolvențabilității și reprezintă o măsură excepțională instituită pentru asigurarea derulării cu celeritate a procedurii de insolvențabilitate.

51. Curtea Europeană a stabilit în jurisprudența sa că pentru ca norma legală să îndeplinească criteriul previzibilității, ea trebuie să stabilească pentru viitor, cu suficientă precizie, condițiile în care pot fi aplicate măsurile, permițându-le persoanelor vizate – la necesitate, prin indicii corespunzători – să-și conformeze conduita (a se vedea *Battista v. Italia*, 2 decembrie 2014, §38; *De Tommaso v. Italia*, 23 februarie 2017, § 106-107).

52. Examinând prevederea contestată din acest punct de vedere, Curtea reține că legislatorul a stabilit că interdicția de nepărăsire a teritoriului țării sau, după caz, a localității de reședință este valabilă pentru "întregul proces de insolvențabilitate dacă instanța de insolvențabilitate nu stabilește altfel" [articolul 84 alin.(3) din Legea insolvențabilității]. Curtea constată că norma citată supra nu stabilește limite temporale pentru care este valabilă interdicția de a nu părăsi țara sau localitatea de reședință, iar procesele de insolvențabilitate, în funcție de tipul de procedură aplicat (restructurare, faliment etc.), de numărul de creditor, de valoarea masei debitoare etc., ar putea avea o complexitate mai mare sau mai mică și, respectiv, o durată diferită. Norma respectivă nu prevede niciun fel de criterii sau condiții care ar permite instanței să determine, iar persoanei să cunoască perioada de timp pentru care a fost aplicată interdicția. Spre exemplu, în cazul în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate supusă controlului, interdicția de nepărăsire a teritoriului

țării se menține pe parcursul a mai mult de șase ani, adică o perioadă mult mai mare decât prevede măsura penală de nepărăsire a teritoriului țării sau a localității de reședință.

53. În acest sens, într-o cauză referitoare la o pretinsă limitare a libertății de circulație, Curtea Europeană a analizat o lege națională, care le lăsa instanțelor o marjă discreționară largă, fără a indica cu suficientă claritate sfera de aplicare a acestei marje și modul de exercitare a acesteia. În acea situație, impunerea de măsuri preventive persoanei nu era suficient de previzibilă și nu era însoțită de garanții adecvate împotriva diferitelor abuzuri posibile (*De Tommaso v. Italia*, 23 februarie 2017, § 124).

54. Astfel, Curtea constată că articolul 84 alin. (3) din Legea insolvențabilității nu oferă persoanelor vizate suficientă previzibilitate și suficiente garanții împotriva ingerințelor arbitrare, așa cum o impune articolul 23 alin. (2) din Constituție.

55. Curtea reține că lipsa reglementării privind durata maximă a obligației de nepărăsire a teritoriului țării și, respectiv, a localității de reședință constituie o omisiune legislativă contrară Constituției.

56. În acest sens, Curtea menționează Hotărârea nr. 19 din 3 iulie 2018 prin care a declarat neconstituțional articolul 178 din Codul de procedură penală din cauza omisiunii legislatorului de a reglementa durata maximă pentru care poate fi dispusă obligația de a nu părăsi țara. În Hotărârea menționată Curtea a stabilit că, deși articolul 178 din Codul de procedură penală prevede în mod expres un termen pentru care să poată fi dispusă măsura obligației de a nu părăsi țara, durata maximă a acestei măsuri nu este stabilită. Curtea a reținut că lipsa prevederii unei durate maxime de aplicare a măsurii preventive sub forma obligației de a nu părăsi țara constituie o omisiune legislativă contrară Constituției.

57. În acest context, Curtea subliniază că, confruntată cu o omisiune legislativă și în virtutea rolului său de garant al supremației Constituției, nu poate stabili doar neconstituționalitatea normei contestate, dar urmează să vină cu o soluție provizorie. Curtea observă că articolul 64 din Codul de executare stabilește că "interdicția de a părăsi țara în cel mult 6 luni se aplică de către judecător, la demersul executorului judecătoresc, doar atunci când prezența debitorului este necesară pentru executarea eficientă a documentului executoriu și doar după luarea măsurilor de asigurare a executării documentului executoriu, cu obligarea executorului judecătoresc de a efectua periodic un control privind necesitatea menținerii acestei interdicții". Dacă este necesară menținerea interdicției pe un termen mai mare, aceasta poate fi aplicată în mod repetat în urma unui demers motivat al executorului judecătoresc, dar nu mai mult de trei ori în cadrul aceleiași proceduri de executare. Ca și în cazul insolvențabilității, procedura de executare are sarcina de a contribui la realizarea drepturilor creditorilor. Prin urmare, Curtea consideră că până la modificarea articolului 84 din Legea insolvențabilității de către legislator și în vederea instituirii unei practici conforme cu Constituția, instanțele de insolvențabilitate la adoptarea măsurilor de nepărăsire a teritoriului țării sau a localității de reședință vor aplica, în mod corespunzător, termenele stabilite de articolul 64 din Codul de executare."

F. Cerințele autorului sesizării

În temeiul celor expuse mai sus, în baza articolului 135, alineatul (1), litera a) din Constituția Republicii Moldova, a articolul 4, alineatul (1) al Legii cu privire la Curtea Constituțională și a articolului 4, alineatul (1) al Codului jurisdicției constituționale, solicităm Curții Constituționale a Republicii Moldova următoarele:

- Primirea și acceptarea spre examinare a prezentei excepții de neconstituționalitate.
- Verificarea constituționalității art.6 alin.(1) pct.1) lit.f) al Legii nr. 25 din 04.03.2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, în măsura în care nu este reglementată perioada minimă și maximă privind încetarea acestei condiții/restricții și/sau perioada după care poate fi solicitat actul administrativ individual privind excluderea persoanei din Lista persoanelor în privința cărora există probe, informații documentate că sunt asociate subiecților restricțiilor.

G. Lista documentelor relevante.

- 1) *Copia Ordinului Directorului Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova nr.2/2024 cu privire la aprobarea listelor persoanelor în privința cărora există probe, informații documentate că sunt asociate subiecților restricțiilor;*
- 2) *Copia certificată a răspunsului SIS nr.20-F-159/24 din 11.03.2024;*
- 3) *Mandat avocațial.*

H. Declarația și semnătura autorului sesizării.

Declar pe propria onoare că informațiile ce figurează în prezenta sesizare sunt exacte.

Avocat Fotescu Ana,
în drepturile și interesele clientului Fotescu Vadim

Digitally signed by Fotescu Ana
Date: 2025.02.12 15:38:36 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

ÎNCHEIERE

18 martie 2025

mun. Chișinău

Judecătorul Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani), Panfil Cristina, specializat în materia contenciosului administrativ,

examinând cererea avocatei Fotescu Ana, în interesele reclamantului Fotescu Vadim cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate,

în cauza de contencios administrativ intentată de Fotescu Vadim împotriva Serviciului de Informații și Securitate a Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ individual defavorabil,

a c o n s t a t a t :

La 15 aprilie 2024, Fotescu Vadim a înaintat acțiune de contencios administrativ împotriva Serviciului de Informații și Securitate a Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ individual defavorabil.

La 12 februarie 2025, avocata Fotescu Ana, în interesele reclamantului Fotescu Vadim a formulat cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate pe marginea prevederilor art. 6 alin.(1) pct. 1 lit. f) al Legii nr. 25 din 04.03.2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale, în măsura în care nu este reglementată perioada minimă și maximă privind încetarea acestei condiții/temeiului și/sau perioada după care poate fi solicitat actul administrativ individual privind excluderea persoanei din Lista persoanelor în privința cărora există probe, informații documentate că sunt asociate subiecților restricțiilor.

Prin referința depusă de Serviciul de Informații și Securitate s-a menționat despre lipsa obiectivelor cu privire la cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, înaintată de către reclamant.

Analizând argumentele ce vizează ridicarea excepției de neconstituționalitate și raportându-le exigențelor instituite în acest sens, judecătorul consideră necesar de a ridica excepția de neconstituționalitate cu sesizarea în acest sens a Curții Constituționale a Republicii Moldova din următoarele considerente.

În corespundere cu **art. 2 alin. (2) din Codul administrativ**, anumite aspecte ce țin de activitatea administrativă privind domenii specifice de activitate pot fi reglementate prin norme legislative speciale derogatorii de la prevederile prezentului cod numai dacă această reglementare este absolut necesară și nu contravine principiilor prezentului cod.

În acord cu **art. 195 din Codul administrativ**, procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art. 169–171.

Conform **art. 230 din Codul administrativ**, încheierile judecătorești care se motivează se emit în procedură scrisă. Dacă consideră necesar, instanța de judecată citează participanții la proces.

În conformitate cu **art. 12¹ din Codul de procedură civilă**, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția (normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile.

Dacă nu sunt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin. (2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei.

Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărârii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.

La caz, judecătorul reține că titularul cererii pretinde neconstituționalitatea art. 6 alin.(1) pct. 1 lit. f) al Legii nr. 25 din 04.03.2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale.

La fel, judecătorul atestă că cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate enunțată, întrunește exigențele legale și urmează a fi admisă, or, obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, excepția este ridicată de către subiectul abilitat de lege cu acest drept, prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei și nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale a Republicii Moldova având ca obiect prevederile contestate.

În lumina celor menționate supra și în conformitate cu art. 2, 195, 230 din Codul administrativ, art. 12¹, 269-270 din Codul de procedură civilă, judecătorul

d i s p u n e :

Se admite cererea avocatei Fotescu Ana, în interesele reclamantului Fotescu Vadim, cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, în cauza de contencios administrativ intentată de Fotescu Vadim împotriva Serviciului de Informații și Securitate a Republicii Moldova cu privire la contestarea actului administrativ individual defavorabil.

Se sesizează Curtea Constituțională a Republicii Moldova cu privire la realizarea controlului constituționalității prevederilor art. 6 alin.(1) pct. 1 lit. f) al Legii nr. 25 din 04.03.2016 privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale.

Se remite Curții Constituționale a Republicii Moldova acțiunea deferită judecății, prezenta încheiere și sesizarea.

Ridicarea excepției de neconstituționalitate nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se vor amână pledoariile.

Încheierea nu este susceptibilă de atac.

Judecătorul
Judecătoria Chișinău (sediul Râșcani)

Pañfil Cristina